

Odpis záznamov
z obecnej kroniky Záhorce - Selské Štany
za rok 1990

Kronikárka obce: E. Pohánková
Záhorce 126

Podnebie a príroda

Ani v novom roku 1990 sa zima neprejavila ako naozajstná, nakoľko prvé dva mesiace roka boli teplotne nad normál. Sneh takmer nepadal. Ak sa občas aj objavili snehové vločky, nemali dlhú trváenosť. Priemerné nočné teploty za prvé dva mesiace roka neprekročili hodnotu mínus 9°C.

V marci pokračovalo veľmi pekné a na toto ročné obdobie aj priaznivé počasie. Ono umožnilo polnohospodárom už v prvých marcových dňoch zahliasiť ukončenie sejby jarného jačmeňa. Aj drobnopestovatelia sa ponáhľali do záhrad a vinic šikovne porobiť potrebné práce. Vo vhodných podmienkach veľmi rýchlo vzišla najmä koreňová zelenina, koncom marca sa objavovali v záhradách domov fóliovníky s priesadami papriky, paradajok, šalátu, s prvou reďkovkou a hráškom. Dostatkom slnka i vláhy sa vegetácia urýchliala. Svieža jarná teleň, belostne pučiace kvety stromov a kríkov signalizovali prebúdzajúcu sa prírodu.

Apríl nám však pokazil radosť. Ako to už zvyčajne v našej oblasti býva, začali fúkať studené vetry, ktoré v podstate neustali takmer celý mesiac. Spomínané veterné počasie vysušilo pôdu, takže náhle schladenie a k tomu suchota robili neplechu a prejavili sa nepriaznivo zvlášt na zelenine, hrozne, zemiakoch.

Začiatkom mája sa zamračilo, obloha slubovala dávno očakávaný dážď. Aj napriek tažkým mračnám, trvajúcim vyše týždňa, nespŕchlo, naspäť, znova sa vyčasilo a nastúpil rad priam ukážkových slnečných dní. Keď sa ani v poslednej májovej dekáde dážď neobjavil, bolo treba pristúpiť k pravidelnému zavlažovaniu. Polievanie natoľko vyčerpalo viaceré studne v obci, že sa k celkovej suchote pôdy pridružil aj nedostatok úžitkovej vody. Štastie a pre viacerých občanov doslova i záchrana prišli v prvých júnových dňoch. Začali najprv slabšie dažďové prehánky, pribúdajúce dusné teplo však dávalo tušiť, že namokne aj výdatnejšie. Stalo sa tak v piatok 8. júna, kedy sa začalo liat ako z krhle a v podstate neprestalo s menšími prestávkami až do nedele. Suchom poznáčená príroda zjavne ožila. Po užitočnom daždi opäť nastúpili priam tropické horúčavy. Celkovo možno leto roku 1990 charakterizovať ako polnohospodársky nepriaznivé, takmer bez zrážok, mimoriadne suché a horúče. Nepriazeň počasia v značnej miere poznáčila úrodu takých plodín ako bola kukurica, paprika, uhorky, melóny a dyne.

Prázdninové mesiace začali zrážkovo slabne, nakoľko hned v prvú júlovú nedelu prihal vietor ⁿdažď, ten začal prúdko vo veľkých a hustých kvapkách zmáčať zem, rozpútala sa búrka s veľkým vetrom, ktorý narobil zasa starosti. Pováľal mok, ešte nezožaté obilie, dokonec postrhával časť krytiny z niektorých domov. V takejto podobe prišiel jeden z posledných dažďov, ktoré mohli v lete cieť vplyvniť úrodu. Potom nastúpilo obdobie tropických horúčav, ktoré nás trápili skoro až do jesene.

Tú opäť charakterizovali dosť silné vetry, ktoré sice občas prinesli dažď, ale ten už úrodu neovplyvnil. Kukurice ostali nevyrástené, ani zamiakov sa v suchom lete neurodilo toľko, ako inokedy.

Až do konca kalendárneho roka sa neprejavilo počasie nijako zvlášt'. Október bol dosť sychravý, hned od začiatku mesiaca nepríjemne chladný, takže vykurovacie obdobie začalo pomerne skoro. V novembri začali ranné hmly, tie sa rozplývali len pred obedom, preto sa v tomto čase vyskytovali rôzne choroby dýchacích ciest, zápaly hrdla, priedušiek. Sedemnásteceho decembra začalo slabo snežiť. Vianoce sme však mali, ako zvyčajne, bez snehovej prikrývky.

O p i s o b e e

Rok 1990 bol poznamenaný nedostatkom finančí potrebných na vlastnú prácu pri budovaní prepojky do Seleštian. Prípravné práce sa uskutočnili už v roku 1989. Spomínaná cesta bola viditeľne rozšírená, patrične zavodená najprv vrstvou hrubšieho, potom drobnejšieho kameňa, napokon bol povreh upravený poslednou asfaltovou vrstvou. Škoda, že sa nedali zohnať peniaze na podobnú úpravu cesty aj v samotných Seleštanoch. Nový betónový most cez Krtíšsky potok má postavené na oboch brehoch piliere. Chýbajú mostné preklady a celkové ukončenie práce. Len potom môže byť uvedený do prevádzky. Na jeho definitívne dokončenie však finančie chýbajú. Po stavbe mostu ostáva ešte odstrániť starú cestu asi na 200-metrovom úseku a zrekultivovať túto pôdu. Celá stavba mosta je finančne veľmi nákladná, presahuje hodnotu jedného milióna Kčs. Značnú sumu bolo treba investovať i do odstraňovania kolaudačných závad, ktoré vznikli zosuvom pôdy.

Už včiľa boli rozširované priestory záhorskéj predajne Jednoty. Treba konštatovať, že aj napriek prestavbe tejto budovy bola prevádzka nášho obchodu zabezpečená, aj keď za stážených podmienok. Tie posúvovali hlavne personál. Napriek tomu však boli obe ~~pracovníčky~~ ochotné obslužiť zákazníkov v provizóriách, ktoré teraz slúžia ako sklady. Po odstránení kolaudačných závad bol súkromný zahájený predaj v obnovených priestoroch koneom augusta. Okrem generálnej úpravy predajne a skladov bola postavená i nová ohrada a vstupný mostík do spomínaného objektu Jednoty.

Aj v Seleštanoch sa spravil kus dobrej roboty, ktorú predstavuje vybudovanie prístupovej cesty do miestneho cintorína až k samotnému Domu smútku.

Zo súkromných stavebníkov sa o zvlečenie obce postarala rodina Michala Šebiana a záta Vincenta Gemera, ktorým prístavbou k staršiemu pôvodnému domu vznikol dvojdóm vhodný pre bývanie dvoch samostatných rodín.

Okrem nich začali s novostavbou domu Dušan Balga, Jaroslav Filip, Ladislav Kováč, Pavel Macka a Peter Príbeli. Do stavby výrobne betónových dieleov-tvárnic sa pustili občania Jozef Filip a Ľubomír Baran.

H o s p o d á r s t v o

Poľnohospodári sa ocitli v celkom novej situácii, ktorá je v úplnom rozpore s tým, čo tu existovalo takmer 40 rokov. Nastúpila nedostatková ekonomika. Dohádza k zvyšovaniu eien, znížuje sa životná úroveň. Čažkú ekonomickú situáciu bude možné prekonať len tak, že sa aj družstevníci prispôsobia meniacim sa podmienkam.

Predstavenstvo JRD schválilo novú organizačnú štruktúru družstva. Celý jej návrh je založený na všeobecne platných principoch späťvodomivosti, to znamená podriadiť riadiaci a podnikateľskú sféru vlastníckym záujmom. Majetok družstva, ktorý predstavuje vyše 136-miliónovú hodnotu, bude rozdelený medzi členov. Povinnosťou vedenia družstva je zabezpečiť pracovníkom náhradné zdroje príjmov. Nový zákon o družstevníctve zaručuje členom na základe ich členských podielov aj zodpovedajúce dividendy.

-podiel na zisku, ale nazaručuje im právo na prácu, teda celoročnú zamestnanosť. Preto sa po dôkladnej úvahе pristúpilo k tomu, že sa členom pridelili väčšie plochy záhumienkov, zaviedlo sa pestovanie atraktívnych plodín, tiež netradičné výroby priamo v domácnostiah, napríklad výroba pletiva. V živočíšnej výrobe sa prešlo aj na hospodárenie formou rodinných fariem a odmenovanie výlučne za výsledky práce.

Živočíšna výroba družstva sa v roku 1990 nachádzala v nepriaznivej situácii, nakoľko likvidácia dobytka kontaminovaného PCB látkami neprebiehala podľa dohodnutého harmonogramu. Problémy s odsunom veľmi nepriaznivo vplývali na celkový chov živočíšnej výroby. Všetok hovádzí dobytok sa vlastne nepodarilo zlikvidovať ani do konca kalendárneho roka.

Zámer vo výrobných ukazovateľoch sa nesplnil pre nedodržanie plánovaných stavov. Prejavilo sa to najmä v odchove prasiat na jednu prasnicu a následne na výrobe a predaji bravčového mäsa, ktoré bolo splnené len na 82 %.

Perspektívnymi zámermi na úseku živočíšnej výroby je riešiť chov brojlerových kurčiat a výkrm ošípaných za podmienok, že tieto výroby budú pre JRD rentabilné.

Na bilancii rastlinnej výroby sa najviac prejavil extrémne suchý rok. Aj napriek nepriaznivému počasiu tento úsek dosiahol zisk 6 miliónov 310 tisíc Kčs. Mohol byť ešte vyšší o náklady z prevádzky na stavebné práce a rekultiváciu pôdy. Aj napriek uvedenému finančnému zisku celkové výsledky nie sú najpriaznivejšie. Pre veľké sucho bola postihnutá kukurica na zrno a tiež na siláž. Najlepšie výsledky boli dosiahnuté u zeleného hrášku pri 5,18 tonovej úrode a u hrozna, ktorého sa urodilo 6,24 tony z hektára.

Poľná výroba v Záhoreciach na plánovaný zisk 3 milióny 69 tisíc Kčs dosiahla len 1 milión 276 tisíc Kčs zisku pri dodržaní mzdrovej regulácie.

Neproduktívne výroby na JRD musia čo najrýchlejšie zaniknúť a bude ich treba nahradiť takými, ktoré budú prinášať ciech.

P r i e m y s e l a a o b e h o d

Úsek pridruženej výroby pri JRD predstavuje priemysel tých obcí, ktorých obyvatelia v príslušnom úseku pracujú. Sitie obuvníckeh zvrškov je jedným z dvoch odvetví domácej vý-

roby. Práce tejto dielne prebiehali podľa vopred odsúhlasených štvrtročných plánov zaradenia výroby spolu s odberateľmi. Výsledok hospodárenia tejto činnosti bol v priebehu roka často-krát narušovaný zmenami vzorov zo strany odberateľa ako aj nástupom pracovníčok na brigády v rastlinnej výrobe. V nej odpracovali aj viac dní ako sa pôvodne plánovalo. Hodnota týchto prác však nebola vžebes zohľadnená. To malo nepriaznivý finančný dopad na plnenie plánu.

Druhá činnosť sústredená v seleštianskej dielni je drevovýroba-výroba sudoviny. Táto nepriniesla plánovaný zisk. Príčinou neplnenia bola slabá produktivita práce, zlé strojné vybavenie pri manipulácii s gultatinou ako aj zlý prístup k dodávateľsko-odberateľským vzťahom zo strany Preglejky Banská Štiavnica.

Čo sa týka funkčnosti predajní v Záhorejach i Seleštanoch, obidve pracovali nepretržite aj napriek už spomínaným úpravám záhorskej predajne. I keď tu bola práca stažená, podarilo sa ročný maloobehodný obrat splniť. Rozpis plánu stanovil na celý rok zisk 2 milióny 705 tisíc Kčs, skutočnosť predstavovala 2 milióny 367 tisíc Kčs.

Počet zákazníkov sa po niekoľkonásobných zdraženiach potravín i iných druhov tovarov sice neznížil, ale ľudia viac zvažovali, čo a koľko nakúpiť. V dôsledku nepravidelného rastu cien zákazníci kupovali nárazovo. Pred pravdepodobným zvýšením neraz výkúpili múku, eukor, soľ, inokedy maslo, olej, sirupy atď. Preto boli práca v obchode mimoriadne náročná. Vždy tesne po vzráste cien poklesla aj návštevnosť predajne. Keď sa však minuli domá zásoby, kupovať sa muselo, hoci sa zväčša jednalo len o nákup dôležitých produktov.

Niekoľkonásobný pohyb cien nahor spôsoboval vážne starosti najmä personálu, ktorý musel často, zvyčajne počas prevádzky, prerábať cenovky, ktoré na tovare nesmeli chýbať. Keďže sa ceny niektorých druhov potravín menili po sebe aj dva-trikrát, bol to veľký tlak najmä na psychiku obsluhujúceho personálu i samotných zákazníkov. Ti často reagovali dosť podráždene až agresívne, podozrievali predavačky z úmyselného predražovania. Tolekôkrát proklamovaná vzájomná tolerancia a úcta jedných voči druhým sa postupne vytrácali.

Kultúrne pomery

Vzhľadom na zmenenú politickú situáciu a s ňou spojený nedostatok finančí kultúrny život v našich obciach ustrnul. Obmedzil sa len na uskutočňovanie diskoték. Ani ZPOZ nevyvíjal svoju činnosť tak ako v predchádzajúcich rokoch. Možno konštatovať, že kultúru v obci prezentovali jedine hráči tunajšej Telcovýchovnej jednoty, a to futbalového oddielu, ktorý má už len jedno mužstvo dospelých. Ti po skončení jarnej sezóny vypadli z II. do III. triedy v rámci okresu. Športová úroveň našich futbalistov sa nedá hodnotiť zvlášť priaznivo. Aj napriek slušným technickým podmienkam, vybavenosti hráčov, priestorovým možnostiam a pod. nedosahujú čelanú úroveň. Kladne možno hodnotiť aktivitu členov výboru i samotných hráčov v oblasti udržiavania dobrých športových kontaktov s hráčmi z maďarských Patvarieč. S nimi sa totiž každý druhý rok stretnávajú pri usporiadovaní športového popoludnia, v rámci ktorého zohrajú medzi sebou priateľský zápas. Okrem tohto klubu Športovci zorganizovali aj futbalový turnaj za účasti hráčov z Banskéj Bystrice, Bušinieč a Stredných Plachtinieč. Úroveň turnaja bola dobrá a po odohratí vzájomných zápasov skončili jednotlivé mužstvá nasledovne:

1. miesto -Dukla Banská Bystrica
2. miesto -Stredné Plachtinieč
3. miesto -Žáhorieč
4. miesto -Bušinieč

Politickej a verejný život

Aj v oboch našich obciach sa v dňoch 8. a 9. júna konali voľby do zastupiteľských zborov. Voliť mohol každý občan starší ako 18 rokov. Priamo do domov boli doručené hlasovacie lístky. Tie si mohol volič prezrieť a premysliť, ktorej strane alebo hnutiu dá svoj hlas. Pred volebnou komisiou vložil lístky v obálke do urny, ostatné nepoužité vhodil do osobitnej schránky. Po skončení volieb v sobotu 9. júna o 14⁰⁰ hodine sa lístky kontrolovali a sčítalovali podľa hlasov určených jednotlivým stranám. U nás zvíťazila Komunistická strana Slovenska.

V dňoch 23.-24.novembra sa konali ďalšie voľby do orgánov samo-správy obce. Vzhľadom na počet obyvateľov sa u nás malo zvoliť z 19-ich 12 členov-poslancov obeeného zastupiteľstva. Títo boli reprezentantmi rôznych strán a hnutí ako Hnutia poľnohospodárov, -HP, Komunistickej strany Slovenska-KSS alebo zastupovali koalíciu troch strán a hnutí, a to Kresťansko-demokratické hnutie-KDH, Verejnoscť proti násiliu-VPN a Demokratickú stranu-DS. Kandidáti ktorým bola voličmi prejavena najväčšia dôvera, získali takéto umiestnenie:

1. Mäsiar Ondrej	Počet hlasov: 342	Kandidoval za: HP
2. Majoroš Zoltán	311	KDH-VPN-DS
3. Sabo Štefan	311	KDH-VPN-DS
4. Goda Stanislav	297	KDH-VPN-DS
5. Balga Ján	289	KSS
6. Balga Dušan	265	KDH-VPN-DS
7. Karasy Jozef	264	HP
8. Hromada Ivan	259	KSS
9. Macka Pavel	253	KSS
10. Šramka Jozef	251	KSS
11. Orosová Mária	232	KSS
12. Šramková Zdeňka	216	KSS

Zo strán a hnutí skončila na prvom mieste KSS, na druhom HP a na tretom koalícia KDH-VPN a DS. Volieb sa zúčastnilo celkom 449 občanov, platných hlasovacích lístkov bolo 431.

Voľby starostu obce sa v tomto termíne nekonali, nakoľko žiadna zopolitických strán a hnutí nepodala návrh svojho kandidáta. Tie-to sa budú konať v náhradnom termíne stanovenom na január 1991.

O b y v a t e l s t v o

Zmena zamestnania, prestahovanie do nového domu či bytu alebo vstup do manželstva a odchod z rodičovského domu boli najčastejšími dôvodmi úbytku obyvateľov. V roku 1990 sa ich totiž odhlásilo a následne odstáhovalo 17, pristáhovalo len 11 nových občanov.

Aj úmrtie siedmich našich spoluobčanov spôsobilo minusový stav obyvateľov. Celkove sme sa rozlúčili so šiestimi mužmi a jednou ženou. Boli to: Samuel Goda, Michal Kiščimon, Ján Balík, Jozef Košík,

Helena Balgová, Ján Ledecký, Pavel Antolík.

Na šťastnejšiu stránku kroniky zaznamenávam narodenie a s tým spojené uvítanie šiestich detí-našich malých občiankov-piatich chlapcov a jedného dievčatka: Moniky Pavlovej, Petra Nutáka, Viktora Záhorana, Mareka Maeku, Norberta Šranku, Juraja Szabóa.
K radostnejším záznamom patrí aj to, že za posledné dva roky nedošlo k rozvodu manželstva ani v jednom prípade.

S o c i á l n e p o m e r y a z d r a v o t n í c t v o

Aj v tomto roku sociálno-zdravotná komisia pri MNV prispela 44 dôchodcom peňažným príspevkom v hodnote 21.400 Kčs, čo znamenalo priemerne 486 Kčs na osobu.

Sociálne pomery a celková životná úroveň obyvateľstva sa citelne znížila v dôsledku značného zvýšenia cien takmer všetkých druhov tovarov vrátane potravín. Pritom zárobky väčšiny občanov zostali na pôvodnej výške.

Zdravotnú starostlivosť našich obyvateľov zabezpečovali štyria lekári, a to: územná obvodná lekárka pre dospelých -doktorka Anna Šebőková, detská lekárka-doktorka Anna Výžinkárová, zubný lekár-doktor Igor Venglovský a gynekológ, ktorý ordinoval každý utorok-doktor Imrich Lajtman. Všetci menovaní odborní lekári pracovali v Zdravotnom stredisku Želovec.

XXXXX

Zápisu za posledný rok 1990 boli schválené Obecným zastupiteľstvom v Záhorciach dňa 16.augusta 1991, číslo uznesenia 7 0-3/1991.

podpisy: starostu obce,
kronikárky a
člena Obec.zastup.